

Vše může změnit jeden článek. Co je nejdůležitější při komunikaci vědy?

26.10.2023 - Lucie Benešová | Západočeská univerzita v Plzni

Proč bychom měli vědu komunikovat? Na tuto otázku odpověděla konference Věda jako prostředek komunikace, která se konala 18. října v industriálních prostorách Papírny Plzeň.

Akci s podtitulem *...i věda má své vypravěče* zahájil prorektor pro tvůrčí činnost a doktorské studium Západočeské univerzity v Plzni Jiří Hammerbauer, poté už řečníště patřilo jednotlivým hostům.

Moderátorem a jedním z hlavních řečníků byl současný proděkan pro vnější vztahy a rozvoj na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy, zakladatel portálu Vědavýzkum.cz Aleš Vlk. *„Je důležité si uvědomit, že vědci považují za důležité něco jiného, než co širokou veřejnost zajímá. Je pochopitelné, že pro vědce je důležitý článek v prestižním vědeckém časopise, příspěvek na konferenci či podstata jeho bádání. Čtenáře zase nejvíce zajímají životní příběhy či koníčky nebo postoje k obyčejným věcem. Myslím, že vědci mají někdy obavu z toho, aby se neshodili před svými kolegy z oboru. Toto je nutné se naučit překonat a máme mnoho příkladů, kdy vědci jsou vlastně vypravěči velmi zajímavých příběhů z různých oblastí, aniž by se pouštěli do nesrozumitelných výkladů,“* řekl.

Druhým příspěvkem navázal Martin Rychlík, od roku 2019 do letošního září vedoucí médií Univerzity Karlovy, který má dvacetileté zkušenosti jako novinář a nyní je zástupcem šéfredaktora týdeníku Euro. Ve svém příspěvku se zaměřil na zkušenosti zvenku i zevnitř instituce, a to z pohledu novináře. Mimo jiné zmínil, že nejdůležitější je předat zajímavý příběh nebo objev – ideálně se společenským dopadem: *„Musíme najít silný příběh, který budeme vyprávět, dodat experta, zaujmout specializaci, kterou nikde jinde nenajdeme.“* K tématům dle něj patří i atraktivní obrazový materiál. Oddělení médií UK k tomu má online nástroj – centrální fotobanku s 2700 alby původních fotek. Rovněž se hodí databáze expertů, kde si novináři sami a rychle najdou, s kým potřebují komunikovat - tento užitečný nástroj nabízí AV, MUNI a další instituce včetně ZČU.

Svoje vystoupení zakončil panelovou diskusí s Alešem Vlkem a zaznělo, co je pro komunikaci vědy opravdu důležité a někdy těžko realizovatelné: *„Nejlepší vědci nemusejí být ti nejlepší komunikátoři, nemusí vědu prodávat, mohou dát prostor mladším. Je důležité pochopit, že medializace je stejně důležitá jako napsání vědeckého článku.“*

Odpolední blok konference odstartovala novinářka Lenka Vrtišková Nejezchlebová, která se specializuje na popularizační rozhovory především pro Deník N. Má bohaté novinářské zkušenosti, získala Novinářskou cenu za nejlepší rozhovor v kategorii psaná žurnalistika a dvakrát byla v nejužší nominaci. Sdílela své zkušenosti z rozhovorů, kam všude lze propašovat vědu, prozradila, jak si vybírá vědce a vědkyně, jak je důležitý vzájemný respekt vědec/novinář. Sdílela i praktické tipy: *"Baví mě v rozhovorech rozbíjet stereotypy a mýty, baví mě, když se mi daří rozmluvit i vědce a vědkyně, kteří moc nemluví nebo nejsou zvyklí mluvit o tom, co dělají. Chci ukazovat vědce nejen jako experta, ale taky jako člověka, pokud mě tedy k sobě trochu pustí. A je hezký, když jsou lidi sami fascinováni svým výzkumem a když umí nadchnout ostatní."*

Na Lenku navázal proděkan pro vědu Fakulty elektrotechnické ZČU František Mach, druhý nejlepší Český VŠEVĚD roku 2022, který se dlouhodobě snaží kromě odborné práce vědu také popularizovat. Představil komunikaci vědy na třech projektech, vysvětlil pojem „přechod údolím smrti“ v projektovém slova smyslu, a názorně tak ukázal publiku, jak se dá věda komunikovat a jaký to má

všechno smysl: „Všechno to změnil jeden jediný článek,“ řekl, když popisoval, jak jeden z jeho prestižních výzkumů ze zmíněného údolí smrti vyletěl na vrchol.

"V rámci komunikace vědy je důležité, aby byl vidět celý příběh a často velmi trnitá cesta, která k dosaženým výsledkům vedla. Mám nadšení pro vědu a technické projekty, které staví na vědeckém poznání a snaží se přinést technologie, které by mohly přispět k naší udržitelné společnosti. Na svých přednáškách vidím, že pro současnou generaci studentů je práce na takových projektech více než lákavá, a mám tak vždy pocit, že jim svoje nadšení musím předat," doplnil František Mach.

Antropolog Lukáš Friedl z Fakulty filozofické ZČU bádá primárně v paleoantropologii a kostní biologii a je znám díky spolupracím na významných zahraničních výzkumech. V Jihoafrické republice se podílel na popisu pozůstatků nového druhu předchůdce člověka Homo naledi (Člověka hvězdného). Ve svém příspěvku poukazoval především na vybrané aspekty špatně komunikované vědy a doplnil je ukázkami z praxe. Publiku představil principy odpovědné komunikace vědy: *„Vědu nelze vyčlenit z politického a společenského kontextu doby, a měla by tudíž být společensky odpovědná. Špatně komunikované výsledky vědeckého bádání mohou mít dramatické společenské dopady“*.

Odpolední blok zakončila přednáškou Open Science Marie Hošťálková, PR a marketing specialistka Sekretariátu EOSC-CZ na MUNI: *"Kritika je základem vědecké metody, a to už od 17. století. Pokud je myšlena dobře, a to aby odhalila trhliny ve výzkumu, je to ta nejcennější zpětná vazba."*

Jak tedy správně komunikovat vědu? Jak začít? Jak najít dobrý příběh? To všechno bylo řečeno. Pro ty, kteří se nemohli zúčastnit konference, vyšla ojedinělá kniha Science Communication: Úvod do komunikace vědy, která bude pokřtěna v úterý 31. října v Praze.

Jak konference působila na posluchače?

Tomáš Mozga, projektový manažer Biologického centra AV ČR, řekl: *"Plzeňská konference jasně ukázala, jak důležitá je komunikace vědy směrem k veřejnosti, státní správě a byznysu. Zcela klíčová je systematická a dlouhodobá podpora profese komunikátorů vědy, jejich pravidelná profesní setkání, sdílení zkušeností a dobré praxe. Děkuji za velmi inspirativní akci."*

Šárka Stará, tisková mluvčí ZČU, okomentovala akci slovy: *„Svět vědy je fascinující. Žasneme nad vesmírnými ději, nad neuvěřitelnými vlastnostmi prvků a jejich kombinací, nad schopnostmi přírody... Každé vědecké téma však potřebuje své vypravěče, kteří nám k němu otevrou dveře. Srozumitelně a atraktivně přibližovat vědecká témata laické veřejnosti ale není pro každého tak snadný úkol, jak by se mohlo zdát. Je proto skvělé, že díky konferenci Věda jako prostředek komunikace, kterou zorganizovalo Projektové centrum ZČU, jsme my všichni, kdo chceme vědu popularizovat, měli možnost inspirovat se zkušenostmi a tipy odborníků a odbornic z oblasti médií i samotné vědy.“*

Být úspěšný ve vědě znamená pro každého z nás něco jiného, nečekejme ale spásu shora, jednejme zdola.

Za Projektové centrum ZČU děkujeme všem řečníkům, zúčastněným a partnerům. Akci finančně podpořilo statutární město Plzeň.

<https://info.zcu.cz/clanek.jsp?id=5803>